

Toquem Pedra. Arqueologia en ruta!

Abdera i els paisatges de la colonització grega

Pots escoltar el text
si entres en el codi QR.

Benvinguts al pòdcast sobre arqueologia
Toquem Pedra. Arqueologia en ruta!
Impulsat per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC)
en col·laboració amb Tarragona Ràdio.

Us presentem un resum en lectura fàcil
del pòdcast original.

Avui viatgem fins a mitjan segle VII (7) abans de Crist
a l'antiga ciutat d'Abdera.

En aquella època, Abdera pertanyia a la regió de Tràcia,
que actualment està repartida entre Grècia, Bulgària i Turquia.

Segons la mitologia grega, la ciutat la va fundar
el semideu Hèracles, fill del déu Zeus
i d'una dona mortal, Alcmena.

Però, en realitat, Abdera la van fundar colons grecs,
que hi van anar a viure, però que no hi havien nascut.
Abdera va néixer com un espai perquè els grecs
entressin en contacte i es relacionessin
amb la gent de Tràcia.

Plana d'Abdera amb l'antiga colònia al fons. Foto: Josep M. Palet (ICAC).

Durant segles va ser un lloc de pas, de trobada i d'intercanvi d'idees. També va ser un lloc important per controlar les rutes comercials. Tot això va comportar conflictes entre grecs i tracis.

L'arqueologia ens mostra una ciutat dinàmica, amb muralles, ports, zones d'hàbitat i necròpolis amb una llarga història.

Abdera és també una ciutat d'idees i de cultura. Aquí van néixer figures tan destacades com Demòcrit, el filòsof que va imaginar el món fet d'àtoms, o Protàgores, un dels grans pensadors de l'antiguitat.

Les restes arqueològiques i el paisatge ens permeten imaginar la vida d'una ciutat dinàmica i pròspera. Aquest fet és clau per entendre que la colonització grega i romana a la Mediterrània oriental forma part dels nostres orígens clàssics.

Viatjarem en companyia de la doctora Marta Flórez Santasusana, de l'ICAC, i de Josep Suñé, de Tarragona Ràdio.

L'escriptora Edmonde Charles-Roux deia en un llibre "Els viatges no existeixen. Només existeixen les persones amb qui els comencem".

En el nostre episodi, comencem el viatge amb dos investigadors del Grup d'Investigació en Arqueologia del Paisatge de l'ICAC: el doctor Arnau Garcia i el doctor Alfredo Mayoral.

Viatjarem amb ells fins a Abdera. La investigació arqueològica ens ajudarà a entendre com es van formar els paisatges culturals mediterranis i de quina manera la colonització va transformar el territori i l'entorn.

Posta de sol durant els treball de prospecció arqueològica a l'antiga ciutat d'Abdera. Foto: Josep M. Palet (ICAC).

Posem el paisatge en el centre de l'explicació

L'Arnau Garcia i l'Alfredo Mayoral són arqueòlegs del paisatge. Ells diuen que el paisatge no és un espai natural neutre, sinó el resultat de la relació entre les societats humanes i el medi ambient.

El paisatge mostra transformacions provocades per l'agricultura, l'organització del territori, la construcció de ciutats o l'obtenció de recursos.

També mostra com les societats donen a l'entorn un valor cultural i simbòlic.

Per això, el paisatge és un producte cultural complex que l'arqueologia estudia amb molt d'interès. El paisatge explica com les diferents societats han interactuat amb els entorns.

El paisatge té marques d'aquestes relacions i ens dona informació sobre aquelles èpoques.

Vistes de l'illa de Thassos des de la zona portuària d'Abdera.
Foto: Josep M. Palet (ICAC).

Colonització i transformació del Mediterrani

En la conversa es repeteix que Abdera és un punt de trobada de diverses societats.

En els territoris de pas com Abdera hi havia tensions, com les que descriu l'historiador grec Heròdot sobre l'arribada de les tropes perses durant les guerres mèdiques, les guerres entre els grecs i els perses.

Els habitants van acollir els perses, però la convivència va ser molt difícil.

Abdera sempre ha estat un espai de frontera.

Ha estat dominada per grecs, perses, romans, bizantins i otomans. Per això, ha tingut una història complexa i una identitat molt diversa.

Els dos investigadors remarquen que Tràcia no s'assembla a la imatge que tenim de Grècia: no és un conjunt d'illes amb edificis blancs. És un territori amb fortes influències balcàniques i una història marcada per les diferents cultures que hi han passat.

L'arqueologia a Grècia és una col·laboració internacional

La investigació a Abdera és una col·laboració internacional.

Les primeres investigacions es van fer amb responsables locals del patrimoni de l'Ephorate of Antiquities of Xanthi, el servei arqueològic grec de la zona.

La professora Konstantina Kallintzi hi ha tingut un paper important.

Més tard, el Grup d'Investigació en Arqueologia del Paisatge de l'ICAC es va afegir a la recerca.

La investigació no s'imposa des de fora, com és habitual, sinó que es fa en col·laboració amb investigadors de la zona i d'altres llocs.

Podem dir que passa el mateix que a l'antiguitat: la investigació es basa en una xarxa de mobilitat i intercanvi.

Vistes de l'illa de Thassos des de la zona portuària d'Abdera.
Foto: Josep M. Palet (ICAC).

Abdera: un territori de cruïlla

En la conversa es repeteix que Abdera és un punt de trobada de diverses societats.

En els territoris de pas com Abdera hi havia tensions, com les que descriu l'historiador grec Heròdot sobre l'arribada de les tropes perses durant les guerres mèdiques, les guerres entre els grecs i els perses. Els habitants van acollir els perses, però la convivència va ser molt difícil.

Abdera sempre ha estat un espai de frontera. Ha estat dominada per grecs, perses, romans, bizantins i otomans. Per això, ha tingut una història complexa i una identitat molt diversa.

Els dos investigadors remarquen que Tràcia no s'assembla a la imatge que tenim de Grècia: no és un conjunt d'illes amb edificis blancs. És un territori amb fortes influències balcàniques i una història marcada per les diferents cultures que hi han passat.

L'arqueologia a Grècia és una col·laboració internacional

La investigació a Abdera és una col·laboració internacional.

Les primeres investigacions es van fer amb responsables locals del patrimoni de l'Ephorate of Antiquities of Xanthi, el servei arqueològic grec de la zona.

La professora Konstantina Kallintzi hi ha tingut un paper important.

Més tard, el Grup d'Investigació en Arqueologia del Paisatge de l'ICAC es va afegir a la recerca.

La investigació no s'imposa des de fora, com és habitual, sinó que es fa en col·laboració amb investigadors de la zona i d'altres llocs.

Podem dir que passa el mateix que a l'antiguitat: la investigació es basa en una xarxa de mobilitat i intercanvi.

Costa de Tràcia a Abdera, al nord-est del riu Nestos.
Topografia litoral que recorda el front marítim d'Empúries.

El treball de camp es basa en l'arqueologia del territori

El treball de camp a Abdera es fa d'una manera diferent de la de les excavacions arqueològiques clàssiques.

Els investigadors expliquen que el seu mètode és no invasiu i extensiu i que se centra en l'anàlisi del territori en conjunt.

El treball consisteix a recórrer àmplies zones del paisatge per trobar-hi restes arqueològiques.

Els fragments de ceràmica dispersos pels camps en són un exemple. Aquests fragments donen informació sobre les diferents èpoques d'ocupació humana.

També es treballa amb la topografia i amb la prospecció indirecta, que són tècniques per estudiar les característiques del terreny.

Un exemple en són les necròpolis tumulars,
zones d'enterrament amb muntanyetes de terra a sobre.
Sovint no es veuen a simple vista,
però deixen marques que es poden detectar
amb eines que analitzen el terreny.

Aquestes investigacions es basen en la geoarqueologia,
que estudia els canvis en el traçat dels rius o de les costes
i els canvis en els sediments i el sòl.

Això permet entendre com s'ha transformat el paisatge
a causa dels processos naturals i de les accions humanes.

Aquest tipus d'investigació implica molta feina:
cal fer molts desplaçaments pel territori,
planificar-ho tot amb temps, demanar permisos
a les autoritats gregues, coordinar-se amb els equips locals
i organitzar recursos materials i humans.

Quan tothom ja és a lloc, es treballa en col·laboració
amb especialistes de diferents àmbits i amb suport local.
S'hi combinen exigències científiques i convivència quotidiana.

Costa de Tràcia a Abdera, al nord-est del riu Nestos.
Topografia litoral que recorda el front marítim d'Empúries.

Un viatge cultural

El pòdcast original també inclou una part cultural sobre el viatge a Abdera.

El doctor i investigador Giannis Apostolou recita textos en grec, com ara fragments d'Heròdot.

Aquests fragments ens connecten amb l'antiguitat.

La música tradicional de Tràcia que sona de fons també ens connecta amb les tradicions que es mantenen i es transformen.

També es fan referències a proverbis i anècdotes clàssiques, com el refrany que parla de dos habitants d'Abdera que es barallen de manera absurda per l'ombra del ruc.

Això demostra que hi havia tensions entre el centre i la perifèria del món grec.

Com que Abdera era una zona allunyada del centre, es ridiculitzaven els seus habitants.

Qüestionari final i homenatge a Hermes-Mercuri, el déu protector del programa

La conversa s'acaba amb un qüestionari en què l'Arnau i l'Alfredo expliquen què representa Abdera per a ells a través dels 5 sentits. Per a cada sentit, trien aquests elements:

La vista: la panoràmica del mar, les illes muntanyoses o les serralades que comencen a la plana litoral.

El gust: el vi local, la síndria, les plantes aromàtiques o el formatge feta.

L'oïda: els sons dels galls, dels gossos o dels venedors de síndries.

L'olfacte: l'olor de fusta vella de la casa on s'allotgen.

El tacte: el blat a l'estiu i els cultius acabats de collir.

Per acabar, es ret homenatge a Hermes-Mercuri, el déu protector del programa.

S'escolta una cançó grega anomenada *El nen riu*, composta per Mikis Theodorakis i cantada per Maria Farantouri.

La peça d'art que serveix d'homenatge al déu és la famosa escultura grega *Hermes amb Dionís infant*. L'escultura representa Hermes amb el nadó Dionís, que somriu. Dionís és el déu del vi i de la festa.

Es tanca el programa amb una cita del llibre *Memòries d'Adrià*. Diu que tot el que els homes han dit de millor ha estat dit en grec.

Aquesta cita vol dir que el món grec és l'origen del món occidental.

Escultura d'Hermes amb Dionís infant. Paolo Villa, CC BY-SA 4.0 <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>>, via Wikimedia Commons.

Crèdits

Amb el suport de:

Aquest logotip identifica els materials de Lectura Fàcil que segueixen les directrius internacionals de l'IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) i d'Inclusion Europe quant al llenguatge, el contingut i la forma, amb l'objectiu de facilitar-ne la comprensió.

L'atorga l'Associació Lectura Fàcil (www.lecturafacil.net).

Document sota llicència Reconeixement 4.0 Internacional de Creative Commons
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca>